

Rozhodnutí Nejvyšší soudu ze dne 14. 7. 1970, sp. zn. 4 To 5/70

Číslo: 13/1971

Právní věta:

I. Jestliže důkazy provedenými v přípravném řízení nebyla náležitě objasněna příčetnost obviněného jako základní podmínka jeho trestní odpovědnosti, vrátí soud věc při předběžném projednání obžaloby prokurátorovi k došetření, protože je toho třeba k náležitému jejímu objasnění (§ 188 odst. 1 písm. f) tr. ř.).

II. K přihrání jiného znalce podle § 109 tr. ř., event. k vyžádání posudku ústavu podle § 110 tr. ř. přistoupí orgán činný v trestním řízení teprve po vyčerpání postupu podle § 109 tr. ř., to je teprve tehdy, jestliže nejasnosti nebo neúplnosti posudku nebyly odstraněny ani osobním výsledkem znalce a vysvětlením, které od něho bylo vyžádáno.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.07.1970

Spisová značka: 4 To 5/70

Číslo rozhodnutí: 13

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Dokazování, Předběžné projednání obžaloby, Příčetnost, Přípravné řízení, Vrácení věci prokurátorovi, Znalec

Předpisy: 140/1961 Sb. § 12

140/1961 Sb. § 222

140/1961 Sb. § 32

141/1961 Sb. § 109

141/1961 Sb. § 110

141/1961 Sb. § 116 odst. 2

141/1961 Sb. § 185

141/1961 Sb. § 188 odst. 1 písm. f)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením z 22. 6. 1970 sp. zn. 1 T 20/70 vrátil podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. k došetření prokurátorovi obžalobu proti obviněnému M. N., stíhanému pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák. z důvodů, že nebylo dostatečně objasněno, zda obviněný je příčetný a že měl být vyžádán posudek lékařské fakulty KU v Praze ve smyslu § 110 tr. ř. o duševním stavu obviněného.

Krajský prokurátor podal proti usnesení, jímž mu krajský soud vrátil věc k došetření, stížnost, již nesouhlasí s rozhodnutím krajského soudu a vyslovuje názor, že posudek znalců psychiatrů, podaný po pozorování obviněného N. ve zvláštním oddělení nápravného zařízení, je velmi podrobný a fundamentálně provedený, že vysvětluje zdánlivé rozpory s dřívějšími posudky znalců. Oba znalci shodně uvedli, že u obviněného nejde o duševní onemocnění, ale o výrazné oslabení intelektu, který leží v dolním pásmu debility s tím, že u obviněného došlo v posledních letech k určitému zlepšení. V kritické době se situace u obviněného vyvíjela komplikovaně, neboť očekával pohlavní uspokojení a byl stimulován k pití a vmanévrován do situace, která musela skončit konfliktně. Prokurátor je toho názoru, že šlo o posouzení konfliktní situace z hlediska použití ustanovení § 12 či § 32 tr. zák. Poukazuje na závěry znalců v podaném posudku, podle kterého obviněný byl v době činu ještě v mizivé míře schopen rozpoznat riziko trestního stíhání, ale nebyl prakticky schopen jednání ovládnout. Prokurátor je toho názoru, že krajský soud může sám podle § 109 a § 185 odst. 2 tr. ř. napravit ty vady, které zjistil, a to i dotazem na případné další orgány. Vyžádání posudku od lékařské fakulty Karlovy university považuje krajský prokurátor za zbytečné průtahy ve věci.

Nejvyšší soud ČSR stížnost krajského prokurátora podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Z odůvodnění:

Z obsahu spisu plyne, že původně okresní prokurátor v Ústí nad Labem podal na obviněného M. N. obžalobu pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák., který měl spáchat tím, že dne 11. 8. 1969 na dvoře restaurace Lidový dům v Ústí n. L.-Předlicích po předchozí hádce bodl kapesním nožem do krku F. K., který pak následkem tohoto zranění vykrvácel a zemřel. Okresní soud usnesením z 18. 12. 1969 sp. zn. T 556/69 podle § 188 odst. 1 písm. f) tr. ř. vrátil věc prokurátorovi k došetření, a to v tom směru, aby bylo řízení doplněno posudkem znalců psychiatrů po pozorování obviněného v uzavřeném ústavu. Důvod tohoto požadavku spatřoval okresní soud v tom, že v minulosti byl obviněný uznán za zcela nepřičetného vzhledem k posudku znalců psychiatrů. V tomto trestním řízení pak znalci MUDr. B. a MUDr. N. ve svém posudku uvedli, že v minulosti došlo k chybné diagnóze, protože se obviněnému přisuzovala větší porucha intelektu, než tomu bylo ve skutečnosti. Tito znalci ve svém posudku uvedli závěry, které si odporovaly, a protože označovali obviněného na svobodě za vysoce nebezpečného a navrhovali jeho dlouhodobou detenci v psychiatrické léčebně, považoval tehdy okresní soud za nutné a potřebné přezkoumat duševní stav obviněného v uzavřeném ústavu po jeho pozorování, jak to má na mysli ustanovení § 116 odst. 2 tr. ř.

Toto usnesení okresního soudu nabylo právní moci, protože stížnost okresního prokurátora proti tomuto usnesení krajský soud 13. 1. 1970 sp. zn. 2 To 13/70 zamítl jako nedůvodnou.

Po pozorování obviněného v uzavřeném ústavu ve zvláštním oddělení nápravného zařízení v Praze podali znalci psychiatři MUDr. H a MUDr. V. nový posudek, na jehož základě krajský prokurátor v Ústí nad Labem, příslušný podle § 17 odst. 1 tr. ř. ve znění zák. 149/1969 Sb., podal novou obžalobu krajskému soudu v Ústí nad Labem, ve které kvalifikoval jednání obviněného jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 tr. zák.

V podané obžalobě krajský prokurátor uvádí výsledky provedeného dokazování, ze kterých plyne, že nelze mít pochybnosti o tom, že skutek zakládající trestný čin ublížení na zdraví obviněný spáchal. Dále uvádí závěry znaleckého posudku MUDr. K. B. a MUDr. J. V. a závěry znaleckého posudku znalců psychiatrů MUDr. V. H. a MUDr. E. N., kteří podali posudek po pozorování obviněného v uzavřeném ústavu zvláštního oddělení psychiatrické léčebny v Praze. Krajský prokurátor do odůvodnění podané obžaloby převzal doslova závěry znaleckého posudku a z nich dovodil, že obviněný N. byl přece jen schopen, i když v mizivé míře, rozpoznat nebezpečnost svého jednání, přičemž zdůrazňuje zejména tu okolnost, že obviněný se vzdor požitému množství piva a jiných alkoholických nápojů pamatuje na podrobnosti případu, takže je pokládán za osobu trestně

odpovědnou, a proto je obžalován.

Postup krajského prokurátora nebyl v souladu se zákonem. Podle § 176 odst. 1 tr. ř., jestliže výsledky vyšetřování nebo vyhledávání dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soude, podá prokurátor obžalobu. Podle § 177 odst. 1 písm. d) tr. ř. v odůvodnění žalobního návrhu musí prokurátor uvést zjištěný skutkový děj a stanovisko k obhajobě obviněného, jakož i právní úvahy, kterými se řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona. Při podání obžaloby se řídí prokurátor jen zákonem a vnitřním přesvědčením, založeným na uvážení všech okolností (§ 180 odst. 2 tr. ř.). Tato ustanovení trestního řádu tedy ukládají prokurátorovi povinnost před podáním obžaloby hodnotit provedené důkazy podle vnitřního přesvědčení, které musí být založeno na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Z těchto ustanovení tedy plyne, že prokurátor v podané obžalobě je povinen vypořádat se s provedenými důkazy, a to jejich náležitým zhodnocením. Krajský prokurátor, jak již zdůrazněno, do podané obžaloby opsal závěry znaleckého posudku, ač znalecký posudek podle § 108 odst. 1, 2 tr. ř. nebyl stvrzen výslechem znalců, zatímco pro správné posouzení stupně duševní poruchy u obviněného bylo zapotřebí znalce k jejich posudku podrobně vyslechnout, a to zejména proto, když dospěli k závěru, že v době činu nebyl obviněný schopen se ovládat a jeho rozpoznávací schopnost byla hrubě snížena. Již toto tvrzení znalců vyžadovalo objasnění vzhledem k ustanovení § 12 odst. 1 tr. zák., podle kterého ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Podle odst. 2 cit. ustanovení se ustanovení pod odst. 1 neužije, jestliže pachatel se přivedl do stavu nepřičetnosti, byť i z nedbalosti, požitím alkoholického nápoje nebo omamného prostředku.

V uvedené věci bylo zapotřebí výslech znalců zaměřit na objasnění zejména těchto otázek:

Obviněný byl v minulosti uznán znalci psychiatry za nepřičetného v důsledku vrozených vad intelektu, duševní porucha u něho byla označena jako oligofrenie v pásmu těžší debility až imbecility. Znalci psychiatři uvedli, že závěry předcházejících znalců psychiatrů byly vadné, protože vycházely z chybné diagnózy. Tím zpochybnili závěry předchozích znalců, podle kterých obviněný byl po provedeném rozboru jeho duševního stavu hodnocen jako trestně neodpovědný. Soud proto důvodně požadoval objasnění otázky, v čem spočívala vada předcházející diagnózy, znalci k tomu uvedli prakticky jenom to, že obviněný se v posledních letech natolik zadaptoval, že netrpí duševním onemocněním, jinak připustili, že stupeň jeho intelektu je výrazně oslaben a leží na spodní hranici debility. Stupeň poruchy intelektu u obviněného je okolností důležitou pro zjištění existence duševní poruchy a pro zjištění schopnosti obviněného rozpoznat nebezpečnost svého počínání a své jednání ovládat. Z těchto hledisek měli znalci vysvětlit podrobným způsobem, které vlivy podle jejich názorů byly tak rozhodující na vytváření těchto složek u obviněného, že existující duševní porucha obviněného (slabomyslnost - oligofrenie) se dala vyjádřit v dolním stupni debility, nikoli už tedy imbecility. Znalci dále v podaném posudku uvedli, že obviněný trpí závažnou psychickou abnormalitou, oligofrenií v pásmu těžší debility s psychopatickými rysy, že provázejícím rysem je abúzus alkoholu. Dále uvedli, že uvedené odchylky se mohou u obviněného projevat různě podle podmínek a podle nároku situace na jeho rozumové schopnosti. V konkrétní situaci, která předcházela spáchání žalovaného činu, se podle názoru znalců vyvíjela situace pro obviněného neobyčejně komplikovaně, takže tyto okolnosti případu narušily u obviněného již primárně vadné schopnosti rozpoznávací a ovládací, a to spolu s požitým alkoholem.

Znalci učinili závěr, že rozpoznávací schopnosti obviněného byly po dobu trestného činu hluboce sníženy a schopnosti ovládací prakticky zaniklé.

Již z tohoto samotného závěru, pokud by nebyl dále prověřován, bylo by možné dovodit, že obviněný

v době spáchaného trestného činu nebyl zcela schopen rozpoznat nebezpečnost činu pro společnost, a chyběla mu v té době schopnost ovládat své jednání, takže tu v době činu u obviněného nebyla jedna ze složek pro závěr, že je příčetný, a proto trestně odpovědný za své jednání (§ 12 odst. 1 tr. zák.).

Takovýto závěr nelze ovšem jednoznačně učinit bez bližšího vyjádření a výslechů znalců. K příčetnosti pachatele nestačí, jak prokurátor v podané obžalobě uvedl, že obviněný si pamatuje okolnosti případu, což samo o sobě není spolehlivým důkazem, že byl schopen rozpoznat nebezpečnost svého počínání pro společnost a své jednání také ovládat. Zde jde o dvě důležité složky duševního života člověka, které se velmi těsně prolínají, přičemž otázku schopnosti rozpoznávací a ovládací je zapotřebí posuzovat také se zřetelem na povahu a okolnosti spáchaného trestného činu.

Podle provedeného dokazování obviněný před spácháním žalovaného činu vypil určité množství alkoholických nápojů; podle znalců i tato skutečnost se promítla do schopností obviněného a ještě dále je snížila. Tuto okolnost nutno posuzovat ovšem zvláště teprve po náležitém objasnění duševního stavu obviněného neovlivněného požitím alkoholu; teprve potom lze zjišťovat vliv požitého alkoholu na duševní stav obviněného z hlediska jeho vědomí, o tom, jaké důsledky pro jeho schopnosti požití alkoholu mělo, uvážit přitom, zda to nebylo právě požití alkoholu, které zhoršilo jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti natolik, že byl v době činu nepřičetný, tedy neodpovědný za své jednání, že však za své jednání je trestně odpovědný právě proto, že se do opilosti přivedl, byť i z nedbalosti.

Pro správné zhodnocení všech okolností, týkajících se duševního stavu obviněného v době činu, bylo nezbytné, aby již prokurátor před podáním obžaloby, závěry znaleckého posudku náležitě zhodnotil v součinnosti se znalci, prostřednictvím jejich výslechů ve smyslu ustanovení § 108 odst. 1, 2 tr. ř.

Jestliže krajský prokurátor v podané žalobě se nevypořádal se všemi naznačenými okolnostmi případu, nezaujal stanovisko k závěru znalců, zejména pokud uvedli, že obviněný v době činu nebyl schopen své jednání prakticky ovládat, pak postupoval v rozporu s povinnostmi, které mu zákon ukládá před podáním obžaloby, neboť již v přípravném řízení existovaly důvodné pochybnosti o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku (§ 108 odst. 3 tr. ř.). Krajský soud proto nepochybil, když mu vrátil věc k došetření.

Pokud krajský soud byl toho názoru, že tento obzvláště složitý a komplikovaný případ je možno objasnit jen za pomoci dalšího posudku, a to lékařské fakulty Karlovy univerzity, jde o tu o závěr přinejmenším předčasný, nebylo-li postupováno ve smyslu ustanovení § 108, § 109 tr. ř. Teprve tehdy, nedojde-li k náležitému objasnění všech potřebných okolností případu, bude možné požádat o podání posudku ve smyslu § 110 odst. 1 tr. ř. fundovanější orgán.

Za daného stavu věci nebylo možné vyhovět stížnosti krajského prokurátora, a to již z toho důvodu, že stížnost vycházela ze stejného, a to vadného postupu, jak tomu bylo při podání obžaloby. Nejvyšší soud ČR proto stížnost krajského prokurátora jako nedůvodnou zamítl (§ 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.). Toto rozhodnutí nemohla nijak ovlivnit skutečnost, že ve věci dochází k průtahům ve vyřízení věci, když rychlost trestního řízení je sice důležitým požadavkem trestního stíhání, nemůže však být brána v úvahu jako přednostní, jde-li o věc složitou a není-li dostatečně objasněna ve směru primární otázky, jíž je podmínka trestní odpovědnosti pachatele. Za tohoto stavu věci nebylo možno přisvědčit ani té námitce stížnosti, že soud si mohl uvedené otázky vyřešit sám v hlavním přelíčení. Soud otázky trestní odpovědnosti obviněného bude nutně zkoumat, dojde-li k podání žaloby po odpovědném vyřešení a posouzení viny obviněného, event. při ukládání trestu, když především prokurátor je podle zákona povinen zjednat si jasno o tom, lze-li důvodně obviněného postavit před soud.